

TRATAREA INTERDISCIPLINARĂ A INTERESULUI ELECTORAL INTERDISCIPLINARY TREATMENT OF ELECTORAL INTEREST

CZU 324

Petru Jelescu, dr. hab., prof. univ. la UPS „Ion Creangă” din Chişinău

Ana Zatuşevschi, drd la UPS „Ion Creangă” din Chişinău

Dumitru Jelescu, asistent al deputatului, drd la ULIM

Rezumat

Interesele electorale constituie obiectul de studiu al multor discipline ştiinţifice. Articolul dat propune o prezentare a legăturii interdisciplinare între interesul electoral în sociologie, politologie, economie, pedagogie, psihologie, drept, precum şi analiza de conţinut a acestei corelaţii, întru conştientizarea pe deplin a mecanismelor de formare a intereselor electorale, precum şi factorii ce influenţează asupra acestora.

Cuvinte-cheie: alegeri, domeniu electoral, interese electorale, interdisciplinaritate, drept.

Abstarct

Electoral interests are the object of study of many scientific disciplines. This article proposes a presentation of the interdisciplinary link between the electoral interest in sociology, politics, economics, pedagogy, psychology, law, as well as understanding the content analysis of this correlation, in order to fully realize the mechanisms of forming the electoral interests, as well as the factors influencing them.

Keywords: elections, electoral field, electoral interests, interdisciplinarity, law.

Construirea statului de drept Republica Moldova necesită exercitarea unor drepturi politice fundamentale şi echitabile: dreptul de vot, dreptul de a alege, dreptul de a fi ales şi revocarea votului. Constituţia RM permite realizarea acestor drepturi de bază ale cetăţenilor. Urmează doar să le respectăm şi să le transpunem corect în viaţă. Dar, după cum ne demonstrează rezultatele ultimelor alegeri parlamentare şi locale, participarea la ele a cetăţenilor RM lasă mult de dorit. Rata *absenteismului electoral* e mare: 42,72% la alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014, 51,05% la alegerile generale locale din 14 iunie 2015 şi 60,88 % la alegerile locale recente ale primarului general al mun. Chişinău din 3 iunie 2018. O situaţie similară se atestă şi în România [1].

Care sunt cauzele/motivele acestei stări de lucruri? De ce unele categorii de cetăţeni nu manifestă interes faţă de vot? De ce nu merg la urne? Cum poate fi format interesul electoral activ la ei? Esenţa acestor şi altor întrebări, lacunele *cognitive* şi *practice* care există în această privinţă şi care se cer a fi depăşite în cunoaşterea interesului electoral constituie *problema* cercetării date, care, după cum ni se pare, este una stringentă şi care trebuie neapărat soluţionată cu eforturi comune.

În acest sens, în ultimii ani tot mai mulţi cercetători pledează pentru abordarea subiectelor ştiinţifice prin prisma mai multor ştiinţe. Acest fapt permite analiza multilaterală, detaliată şi

aprofundată a subiectelor vizate, cu atât mai mult că, adesea, temele de cercetare sunt la hotarul a două sau mai multor științe.

Ce reprezintă interdisciplinaritatea și care sunt facilitățile acestei forme de cercetare, dar și ce legături de hotar apar între științe, atunci când abordăm dimensiunea electorală prin prisma intereselor electorale?

Termenul „interdisciplinaritate” și-a găsit loc în limbajul curent relativ nu prea de mult timp. O explicație relevantă identificăm în *Dicționarul de neologisme* de FL. Marcu și C. Maneca, ed. a III-a din 1978, și în *Le petit Larousse en couleurs*, ed. 1995, unde termenul interdisciplinaritate este definit ca fiind „stabilirea unor relații între mai multe științe sau discipline” [apud 2, p.1]

În aceeași ordine de idei, interdisciplinaritatea, în calitate de concept, este definită de către A. Becleanu Iancu în „Dicționarul de Filosofie” ca fiind „un proces de cooperare, unificare și codificare unitară a disciplinelor științifice contemporane, caracteristic actualei etape de dezvoltare a cunoașterii științifice în care fiecare disciplină își păstrează autonomia gnoseologică, specialitatea și independența relativă și în același timp se integrează în sistemul global de cunoștințe” [apud 3, p.15].

Reieșind din definițiile de mai sus, nu putem să nu menționăm rolul ce l-a jucat Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) l-a începutul deceniului al șaptelea prin demararea diverselor proiecte, intitulate „științe integrate”, a căror scop era de a conduce la reliefaarea principiului interdisciplinarității, pe care cercetarea l-a impus.

Actualmente, interdisciplinaritatea reprezintă una din cele mai importante și complexe probleme teoretice și practice pentru dezvoltarea științei. Astfel, Hughes Philip este cel care afirmă că „argumentul care pledează pentru interdisciplinaritate nu constă în faptul că disciplinele ar reprezenta o teorie eronată a cunoașterii, ci în aceea că ele nu ne dau (și nu ne dau niciodată) imaginea completă a lucrurilor privite izolat. Articulându-se între ele, integrându-se, ele își îndeplinesc rolul într-un mod eficace” [apud 2, p.1].

În aceeași ordine de idei, „interdisciplinaritatea apare ca o nevoie de depășire a hotarelor cunoașterii. Aceasta oferă o imagine integrată a lucrurilor care sunt analizate separat. Facilitățile interdisciplinarității fiind acoperirea rupturilor dintre discipline, dar și autosuficiența și caracterul închis al disciplinelor, care au creat sau au condus la izolarea și la lipsa corelațiilor între conținuturile diverselor activități” [4, p. 413].

Când vorbim despre interes, nu avem o viziune unanim acceptată, dar, cu toate acestea, șirul de definiții oferit de amalgamul de dicționare și numeroși cercetători se rezumă la faptul că relația/raportul între o cerință subiectivă și un dat obiectiv devine pentru subiect interesant, întrucât subiectul este interesat în obiect. Se impune, deci, orientarea spre obiect și spre acțiunea cu el.

Odată ce există o discrepanță vădită la aceste capitole, e lesne de înțeles că există și o varietate atunci când ne referim la interese la diferite vârste, iar din analiza efectuată, mai mulți psihologi nici nu abordează interesele prin prisma preocupărilor față de domeniul politic sau social-politic.

Cert este că, din sursele studiate, interesele electorale sunt un concept de cercetare care capătă un conținut interdisciplinar, acestea determinând participarea la vot [5; 6; 7].

Odată definit, conceptul de interdisciplinaritate și rolul acestuia în studierea interacțiunii dintre două sau mai multe științe, dar și reactualizarea termenelor de „interes electoral” și problematica definirii celor două noțiuni, am dori să reflectăm, mai întâi, conexiunea existentă dintre interesul electoral și *domeniul politic*, care poate că este cel mai aproape de tot ce semnifică interes electoral.

Astfel, cercetătorii care studiază alegerile privesc procesul respectiv ca pe unul ce amintește o oglindă, respectiv acesta reflectă cert situația politică din țară, privită, totodată, dintr-o perspectivă socială.

Eugeniu Știrbu menționează că „alegerile sunt un fel de barometru social al raportării poporului la politica statului și a instituțiilor sale principale: guvernul și parlamentul. Prin mecanismul alegerilor, chiar și cetățenii mai pasivi pot recompensa sau pedepsi pe cei de la putere pentru acțiunile întreprinse de ei” [8, p. 7].

Tendențele și particularitățile vizate de către E. Știrbu încep cu anul 1994, când în RM au avut loc pentru prima dată alegeri în baza sistemului proporțional, și până în prezent. Autorul susține că în perioada dată au avut loc fluctuații ale ratei de participare la vot, care, în sine sa, nu e nimic altceva decât interesul manifestat de către cetățeni față de scrutinul electoral, interes care a coincis cu metamorfozele prin care a trecut situația politică din țară [ibidem]. Respectiv, putem sublinia ideea conexiunii directe dintre interesele electorale ale cetățenilor și dinamica politicii din Republica Moldova.

În aceeași ordine de idei, politologul Radj Cărbune menționează existența aceleași legături între interesul electoral și schimbările cursului politic, susținând că într-o țară democratică, alegerile sunt indicatorul atitudinii poporului față de putere și de cursul promovat de ea. În condițiile unui sistem pluripartit, alegătorii au posibilitatea de a influența real situația din țară votând forțele politice care exprimă mai adecvat aspirațiile maselor populare [9].

Cărbune mai atrage atenția asupra nivelului culturii politice a cetățenilor, care, în opinia sa, reprezintă un deziderat al interesului manifestat pentru scrutinele electorale: Un factor important care influențează asupra comportamentului de vot îl constituie conținutul și nivelul culturii politice a grupelor sociale în genere și a personalității în particular. Tot în acest context e necesar de menționat un moment: alegătorii încă n-au acumulat o experiență suficientă, fapt ce a adus la incapacitatea unui mare număr de alegători să se clarifice în situația politică, în platformele și promisiunile preelectorale ale formațiunilor politice sau ale candidaților independenți [9].

Unii cercetători ai sistemului electoral din Republica Moldova susțin că statul ar trebui să elaboreze strategii funcționale și urgente de *educație electorală* a populației. Argumentul determinant al acestei viziuni este relația de feedback care trebuie să rezulte din partea cetățenilor și pe care o sesizează și doctorul în științe politice Elena Balan, ori „pornind de la faptul că statul de drept are menirea să plaseze pe prim plan interesele poporului, în ansamblu, și ale fiecărui cetățean, în parte, este evident că și populația trebuie să posede un nivel corespunzător de cultură politică și civică. Un rol prioritar în această privință îi revine activismului electoral, participării electorale conștiente a cetățenilor, reprezentanți ai tuturor categoriilor sociale” [10, p. 48].

Soluția în ceea ce privește creșterea nivelului de cultură politică poate veni din partea științelor educației. Astfel, interesului electoral poate fi dezvoltat prin educația politică, orientată spre dimensiunea civică a acesteia. Punerea unui accent deosebit pe studierea educației civice în calitate de disciplină școlară este una dintre aceste soluții. Viziunea respectivă o împărtășește și cercetătoarea Ludmila Rustanovici, care abordează rolul școlii în pregătirea electoratului. Tot ea, marchează importanța organizării de către Comisia Electorală Centrală a Zilei Tânărului Alegător [11]. Evenimentul sus-menționat are loc în Republica Moldova începând cu anul 2006 și vine să informeze tinerii atât despre activitatea instituției electorale cât și despre importanța participării la alegeri prin diverse manifestări culturale și informaționale [12].

Cu toate acestea, cele menționate par a fi insuficiente pentru educarea interesului electoral în rândul alegătorilor. Dacă pornim de la dezideratul că trăim într-o țară democratică, în cadrul căreia

alegerile reprezintă indicatorul atitudinii poporului față de putere și de cursul promovat de aceasta, anume democrația pare a fi cea care lipsește în sistemul educațional. În cadrul Convenției șefilor de stat și de guvern ai statelor membre ale Consiliului Europei (Viena, 8-9 noiembrie 1993) și Conferința miniștrilor educației (Madrid, 23-24 martie 1994) educația pentru democrație a fost văzută ca o reacție la atacurile împotriva valorilor democrației, o preocupare pentru viață interioară a individului și ca o cale pentru dezvoltarea societăților democratice [13].

Cele descrise aruncă o lumină pală asupra exercitării rolului democratic în limesul instituțiilor școlare, atâta timp cât democrația devine impracticabilă fără cetățeni educați în spiritul valorilor democratice, iar alarma în această privință o bat chiar cei din sistem. Ultimul fiind unul "unidirecțional", fapt ce nu asigură o legătură armonioasă a tuturor actorilor implicați în procesul instructiv-educativ, ci desemnează următoarea relație: profesorul predă, elevii învață și întotdeauna era așa și niciodată invers [13]. Astfel, se impune idea reformării sistemului educațional, întrucât instituțiile de învățământ trebuie să ofere șanse pentru diversitate.

Dincolo de dimensiunea educațională a interesului electoral al cetățenilor (cu precădere al tinerilor), nu putem să nu remarcăm importanța factorului *economic* și amprenta acestuia asupra interesului electoral. Astfel, politologul Radj Cărbune menționează că obținerea independenței și realizarea reformelor economice n-au adus rezultatele la care spera populația. Ba și mai mult, înrăutățirea bruscă a situației materiale a provocat o dezamăgire totală, a dus la o neîncredere în toate promisiunile făcute la toate nivelurile, iar deseori și la radicalizare vădită a conștiinței sociale a populației [9]. Cele din urmă, invariabil s-au răsfrâns și asupra participării cetățenilor la vot.

O opinie similară găsim și la Gheorghe Călcâi, care pune semnul egal între absentismul electoral al cetățenilor și sărăcia impregnată adânc în societate, iar argumentul care susține ideea sus - menționată e că peste 60% din populație are un venit de până la valoarea minimului de existență. Pentru a consolida această legătură, cercetătorul aduce date empirice: „La alegerile parlamentare din a. 1994, când situația din economia țării nu era chiar atât de gravă, au participat la alegeri 79,3% din populația cu drept de vot. Odată cu intensificarea crizei economice și scăderea nivelului de trai al populației, numărul participanților la alegeri s-a redus considerabil și la scrutinul parlamentar din 30 noiembrie 2014 au votat numai 57,3% din cetățeni” [14, p.71].

Alți doi factori, care pot fi priviți ca discipline distincte ce intercalează interesul electoral dar care, totodată, stau la baza formării acestuia sunt factorii *psihologici* și *sociologici*.

Sociologic analizat, interesul electoral, iar, în consecință, votul este privit drept un comportament exercitat în urma presiunii mediului social, astfel exercitându-și rolul doi indicatori: obiceiurile și normele sociale.

Abordat ca dimensiune *psihologică*, altruismul și egocentrismul - două fațete ale unei singure monede - fac ca oamenii să fie *motivați* să voteze. Acest fapt face ca oamenii în ziua alegerilor să formeze raționamentul că votează pentru bunăstarea altora sau că, votul lor e cel care va face diferența. Tot la idea egocentrismului e și explicația că cetățenii aleg oameni și partide care, la rândul său, corespund propriilor idealuri/convingeri etc. sau, cu alte cuvinte, aleg ceea ce seamănă după chipul și asemănarea lor [15; 16].

C. Munsey menționează că familia joacă un rol esențial în formarea comportamentului electoral. Dincolo de acest fapt, în SUA se întreprind cercetări care elucidează comportamentul electoral din perspectiva psiho-genetică.

Din punct de vedere *juridic*, prin interes public, în sensul larg al cuvântului, se are în vedere „acel interes care implică garantarea și respectarea de către instituțiile și autoritățile publice a drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale cetățenilor, recunoscute de Constituție, legislația internă și tratatele internaționale” [17].

În dreptul constituțional termenul *absenteism* exprimă „neparticiparea benevolă a alegătorilor la vot în timpul alegerilor sau referendumurilor” [18].

În concluzie, disciplinele consemnate intercalează interesele electorale pe dimensiunea interdisciplinară, astfel încât putem să subliniem că odată ce scopul nostru este de a dezvolta interesele electorale la diferite vârste și de a reduce rata absenteismului, soluțiile pe care le vom deconta pentru rezolvarea acestor probleme vor viza și factorii amintiți.

Bibliografie

1. Alegerile parlamentare: Absenteism major la vot. <https://www.hotnews.ro/stiri-alegeri-parlamentare-2016-21471961-alegerile-parlamentare-absenteism-major-vot-generatiei-18-34-ani-confirmat-datele-ires.htm> (vizitat 14.06.2018).
2. Jula, A. Interdisciplinaritatea și transdisciplinaritatea, factori de creștere a calității învățământului universitar. Aplicație la tema “Pereți de zidărie de cărămidă”. In: Buletinul AGIR, An IX, nr. 3/ 2003 Impactul calității asupra integrării României în spațiul economic european. Învățământ, servicii. http://www.buletinulagir.agir.ro/numar_revista.php?id=13 (vizitat 14.06.2018).
3. Bobu, V. Folosirea unor conținuturi interdisciplinare pentru dezvoltarea creativității verbale a copiilor în învățământul preșcolar. In: Theoretical and Practical Approaches in the Fields of Education,

Linguistics, Literature, History, Economy and International Relations: Prospects and Challenges of Interdisciplinarity in the Twentieth Century, p.15-20, Editura Steff, Iași, 2011. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1915263 (vizitat 14.06.2018).

4. Sturzu, M. Interdisciplinaritatea la vârsta preșcolară în secolul XXI. In: Theoretical and Practical Approaches in the Fields of Education, Linguistics, Literature, History, Economy and International Relations: Prospects and Challenges of Interdisciplinarity in the Twentieth Century, p. 411- 413, Editura Steff, Iași, 2011. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1915263 (vizitat 14.06.2018).

5. Zatușevschi, A. Problema dezvoltării interesului electoral la vârsta tinereții. În: Analele doctoranzilor și competitorilor. Probleme actuale ale științelor umanistice. Vol. XVI, partea II. Chișinău: CEP UPS „Ion Creangă”, 2017, p. 7 - 12.

6. Jelescu, P., Ciobanu, E. Problema intereselor și a dezvoltării lor la adolescenți // Materialele Conferinței științifice anuale a profesorilor și cercetătorilor UPS “Ion Creangă” cu tema “Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului”, p. 389 – 393. – Chișinău: Tipografia UPS “Ion Creangă”, 2014.

7. Jelescu, P., Ciobanu, E., Jelescu, D. Educația electorală și interesul pentru alegeri al votanților începători / Jelescu Petru, Ciobanu Elvira, Jelescu Dumitru // Eficiența învățământului – vector al politicilor educaționale moderne. Materialele Conferinței Științifice Internaționale din 11 – 12 decembrie 2014. Partea II, p. 3 – 8. – Chișinău, IȘE: Cavaiol, 2014.

8. Știrbu, E. Alegerile ca atribut obligatoriu al democrației. In: Conferința internațională științifico-practică: Procesul electoral în Republica Moldova: realități, tendințe și perspective. Program rezumativ, IIMDD, Chișinău, 2014, p. 4-1. <file:///C:/Users/Ana/Desktop/Procesul-electoral-%C3%AEn-RM-realit%C4%83%C8%9Bitendin%C8%9Be-%C8%99i-perspective.pdf> (vizitat 14.06.2018)

9. Radj Cărbune. Campania electorală: indicator al principiilor democratice. <https://radjcarbune.wordpress.com/2010/12/24/campania-electoral-indicator-al-principiilor-democratice/> (vizitat 14.06.2018).

10. Balan, E. Identitatea politică și identitatea civică- factori distinctivi în desfășurarea procesului electoral. In: Conferința internațională științifico-practică: Procesul electoral în Republica Moldova: realități, tendințe și perspective. Program rezumativ, IIMDD, Chișinău, 2014, p. 48-49 <file:///C:/Users/Ana/Desktop/Procesul-electoral-%C3%AEn-RM-realit%C4%83%C8%9Bitendin%C8%9Be-%C8%99i-perspective.pdf> (vizitat 14.06.2018).

11. Rustanovici, L. Rolul școlii în pregătirea tineretului studios pentru participarea la procesul electoral. In: Conferința internațională științifico-practică: Procesul electoral în Republica Moldova: realități, tendințe și perspective. Program rezumativ, IIMDD, Chișinău, 2014, p. 65-66 <file:///C:/Users/Ana/Desktop/Procesul-electoral-%C3%AEn-RM-realit%C4%83%C8%9Bitendin%C8%9Be-%C8%99i-perspective.pdf> (vizitat 14.06.2018).

12. CEC marchează Ziua tînărului alegător. <http://oficial.md/actual/cec-marcheaza-ziua-tinarului-alegator# din 15 octombrie 2015> (vizitat 14.06.2018).
13. Sebe, M. Educație. Politică. Societate. In: *Theoretical and Practical Approaches in the Fields of Education, Linguistics, Literature, History, Economy and International Relations: Prospects and Challenges of Interdisciplinarity in the Twentieth Century*, Editura Steff, Iași, 2011, p. 9- 14. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1915263 (vizitat 14.06.2018).
14. Călci, G. Influența factorului economic asupra comportamentului electoral. In: *Conferința internațională științifico-practică: Procesul electoral în Republica Moldova: realități, tendințe și perspective*. Program rezumativ, IIMDD, Chișinău, 2014, p. 70-72. <http://iimdd.md/wp-content/uploads/2015/06/Procesul-electoral-%C3%AEn-RM-realit%C4%83%C8%9Bi-tendin%C8%9Be-%C8%99i-perspective.pdf> (vizitat 14.06.2018).
15. Munsey, C. Why do we vote? Vol. 39, Nr. 6, 2008. <http://www.apa.org/monitor/2008/06/vote.aspx> (vizitat 14.06.2018).
16. Иваненко К. А. Социально-психологические детерминанты электорального поведения избирателя, Москва, Россия, 2013. <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialno-psihologicheskie-determinanty-elektoralnogo-povedeniya-izbiratelya> (vizitat 14.06.2018).
17. Dicționar juridic. Definiții de termeni juridici. http://www.dreptonline.ro/dictionar_juridic/dictionar_juridic_litera.php?litera=I (vizitat 14.06.2018).
18. Большой юридический словарь. https://petroleks.ru/dictionaries/dict_big_law.php (vizitat 14.06.2018).